

Põhja- ja Baltimaade pärimusarhiivide koostöö

Tänavu varakevadel, 13.–15. aprillini 2015 kohtusid Oslos Põhja- ja Baltimaade pärimusarhiivide ja -muuseumide koostöövõrgustiku (*Network of Nordic and Baltic Tradition Archives*) esindajad, et omavahel tutvuda, sidemeid uuendada ning omavahelist koostööd tihendada.

Seminari korraldajaks ja võrgustiku loojaks oli Norra Rahvusmuuseumi all olev *Norsk etnologisk gransking* (*Norwegian Ethnological Research*) koostöös Taani, Rootsi ja Soome pärimusarhiividega. Kokkukutsumise taustaks oli ühine arusaam, mida tähendavad pärimusarhiividele praegune finantsiline, eetiline ja tööalane situatsioon ja väljakutsed ning kuidas tulevikus erialaspetsiifiliste probleemidega toime tulla.

Kohaletulnute seas olid arhiivide esindajad Soomest, Rootsist, Norrast, Taanist, Islandilt, Eestist, Lätist ja Leedust ning külalisesinejateks Nicole Saylor, *American Folklife Center*'i arhiivi juhataja Washingtonist ja Ríonach uí Ógáin, *National Folklore Collection*i juhataja Dublinist. Kokku osales seminaril 20 inimest.

Kolmepäevase seminari jooksul selgitasid kutsutud esinejad mõnda probleemi oma arhiivi igapäevaelus ja neile otsitud lahendusi. Audun Kjus tutvustas *Norsk etnologisk granskingi* viimaste aastate arengut paberipõhisest kogumisest digitaalse suunas; Ríonach uí Ógáin rääkis iiri folklooriarhiivi ümberstruktureerimisest ning kogude internetti viimisest. Nii on näiteks internetis 1930. aastate lõpus kogutud kooliõpilaste folkloor (*duchas.ie*). Nicole Saylor tutvustas *American Folklife Centeri* uusi kogumismooduleid, sealseksi suurimaks väljakutseks on üleminek analoogmaterjalilt digitaalseks. Palju töötatakse Ameerikas selle nimel, et kaasata töösse laiemat publikut. Line Grønstad *Norsk etnologisk granskingist* aga andis ülevaate eelneva küsitluse põhjal koostatud kokkuvõttest Põhja- ja Baltimaade folklooriarhiividest, millest praeguseks on valminud ka digitaalne pikem versioon.

Ave Goršič ja Risto Järv tutvustasid viimaste aastate uuendusi Eesti Rahvaluule Arhiivi digitaliseerimisel (Kivike, kogumismoodul Kratt, lastemängude lehekülg); Sanita Reinsona Läti Folklooriarhiivist tutvustas lätlaste mitmekeelset andmebaasi ja selle kasutusvõimalusi. Lauri Harvilahti Soome Kirjanduse Seltsist andis ülevaate sellest, kes ja milleks kasutab soome folklooriarhiivi ning millised on sealsed materjalikogumid. Auste Nakienė andis ülevaate leedu polüfoonilistest lauludest kui kultuuripärandist ja nende digitaalsest esitusest. Jonas Engman Rootsist tutvustas Nordiska Museeti kogusid ja kolimise käigus avastatud leidusid. Lühiettekannete järgses küsimuste-vastuste voorus said kuulajad tuua võrdlusi ja kogemusi endi arhiivide varal.

Süvendatuma arutluse all oli autoriõiguste küsimus, palju esitati küsimusi selle kohta, mida ja millisel moel avalikustada materjali nii, et see oleks kasutatav, kuid ei riivaks kellegi huve. Selgeks sai, et kogemused ja rakendused on eri arhiividel erinevad, nii on näiteks Islandi folklooriarhiivil internetist leitav peaaegu terve kogu. Tõstus ka ettepanek töötada välja digitaalse ajastu kogumismetodoloogia ning arhiivideülene eetikakoodeks.

Lõpudiskussiooni käigus tõdeti, et seminar oli väga viljakas, poolehoidu leidis nt edasine rahastuse taotlemine, et toetada erinevaid koostöövorme (seminarid, riikide ülene ühiskogumine, väljaanded) ning soodustada arhiivitöötajate erialaseid külastusreise arhiividesse. Ühtlasi lepiti kokku, kuidas asetuvad üksteise suhtes värskelt tihendatud põhjamine koostöö SIEFi all tegutseva arhiivide töörühmaga (*SIEF Working Group on Archives*).

Sisuka seminari lõpetas mõnede osaliste külaskäik Norra Folklooriarhiivi, mida tutvustas arhiivitöötaja Line Esborg. ERAst osalesid Ave Goršič ja Risto Järv, Läti Folklooriarhiivist Rita Treija ning Rootsi Kirjanduse Seltsi folklooriarhiivist Soomes Susanne Österlund-Pötzsch ja Katja Hellman.

Võrgustiku järgmine töökohtumine toimus 18. augustil Taani Folklooriarhiivis, millest võttis osa parkümmend töötajat erinevatest Põhja- ja Baltimaade arhiividest. Tööseminari alustas ringkäik Taani folklooriarhiivis, tutvustajateks arhiivitöötajad Lene Vinther Andresen ja Caroline Nyvang.

Kohtumise sisulises osas andis Lauri Harvilahti SKSist ülevaate juunis Zagrebis toimunud SIEFi kongressi arhiivide paneelidest ning töörühma kohtumisest; Ave Goršič rääkis SIEFi arhiivide töörühma kodulehe arengutest ja muudest infokanalitest. Pikema ettekande tegi Trausti Dagsson Islandi Ülikoolist, kes andis ülevaate islandi muistendite levikuandmebaasist *Sagnagrunnur* (sagnagrunnur.com). Andmebaas on kaheosaline, millest avalik andmebaas on lihtsakoelisem ning teine, keerulisema otsingumootoriga on mõeldud uurimistööks. Andmebaasis on olemas kokkuvõtted muistenditest; on mõeldud ka kogude skaneerimisele, et lood oleks tervikuna andmebaasis. Kuulajate poolt esitati soovitus lisada edaspidi andmebaasi ka muistendite kogumist puudutav kirjavahetus.

Uutest digilahendustest *Minnen.se* lehekülje põhjal rääkisid Lena Kättström Höök ja Kajsa Hartig Nordiska Museetist Rootsist, tutvustades muuseumitegemist interneti kaudu, ennekõike aga inimeste kaasamise kogemusi nii andmete, mälestuste ja esemete kogumisel kui ka (veebi)näituste kokkupanekul. Erinevad kogumisprojektid on puudutanud aastatuhande vahetust, Eurovisiooni lauluvõistlust, jõuluaegset lasteprogrammi televisioonis, Nobeli päeva tähistamist kodudes jmt. Nendegi kogumis- ja näitusetöö väljakutseteks on erinevate kogude tehnilised ühilduvusprobleemid ning privaatsusküsimused. Töötatakse lahenduste kallal, et kasutajal oleks võimalik lisada materjali pildi, heli ja teksti kujul ning vajadusel kaitsta oma anonüümsust.

Tuleviku koostööde arutluse plokis tutvustas Audun Kjus ideed koguda ühe päeva mälestusi (*A day on earth – visions for a global diary project*). Arutati projektiga seonduvaid väljakutseid (kuidas koguda, säilitada, ligipääsu küsimused). Väiksemas ringis olid arutlusel ka võimalikud koostööd Baltimaade vahel, ennekõike tähistamiseks 2018. aastal sajandi möödumist riikide iseseisvumisest.

Järgmised Põhja- ja Baltimaade pärimusarhiivide ühisseminarid toimuvad praeguste plaanide kohaselt 2016. aastal Riias ning seoses ERA 90. juubeliga 2017. aastal Tartus.

Töökohtumisi toetas Põhjamaade Ministrite Nõukogu kultuurirahastusprogramm Norden.

Lisaks mainitud seminaridele juhatasid erinevate arhiivide esinejad mitut arhiividele pühendatud teemapaneeli SIEFi 12. konverentsil Zagrebis 21.–25. juunini 2015 (ERAst võtsid arhiiviteemaliste ettekannetega osa Ave Goršič, Risto Järv ja Liina Saarlo). Ühtlasi toimus Zagrebis SIEFi *Working Group on Archives* (<http://www.sieffhome.org/wg/arch/index.shtml>) ametlik kohtumine, kus arutati arhiividesse puutuvat seadusandlust, koostöövõimalusi ning töörühma tulevikuplaane. Kohtumisest võtsid osa ligi 30 vanemat ja uut töörühma liiget.

Pärimusarhiividele pühendatud paneel oli ka 33. Põhjamaade etnoloogia- ja folkloorikonverentsil (33rd *Nordic Ethnology and Folklore Conference*) Kopenhaageni Ülikoolis 18.–21. augustini 2015 (osalesid Ave Goršič ERAst ja Marleen Metslaid ERMist).

Ave Goršič